

Japans echte pijn

Tinkebell

Toen ik Keiko ontmoette, precies vier jaar geleden, bezocht zij met haar vader een gecrashte politiewagen in het dorp Tomioka. Twee agenten probeerden op 11 maart 2011, toen het water van de tsunami het land over raasde, nog zo veel mogelijk mensen te redden van dit natuurgeweld. Die heldendaad werd de mannen fataal. De auto met hun lichamen werd later gevonden en wat daarvan over is, is nu een monument.

Keiko en ik raakten bevriend. Haar familie nam me verschillende keren mee naar hun twee huizen, allebei in het dorp Okuma in de *red zone* van Fukushima. Het ene huis, zo'n vijf kilometer van de centrale, ligt op een adembenemend mooie plaats in het bos aan een riviertje tussen de heuvels. Keiko vertelde me dat ze daar elke zomer zwom en dat je er veel vis kon vangen. Het huis, inmiddels grotendeels ingestort door de aardbevingen en bewoond door zwijnen, was helemaal van hout en gebouwd door haar grootvader die, net als haar vader, houtbewerker was. Uit de schuur haalde haar vader eens een heel oud stuk hout, nog door zijn grootvader gekapt. Het was voor mij. Om iets moois van maken.

Keiko's vader is ook een soort kunstenaar. De laatste keer dat we dit huis bezochten, had hij vijf grote gekleurde objecten bij zich. Hij stond erop dat ik hem ermee op verschillende plaatsen in de *red zone* zou fotograferen. Iets achterlaten was namelijk verboden. Maar snel even iets geks neerzetten en fotograferen, dat kon wel. Dit was zijn daad van verzet: iets lolligs doen.

Het andere huis, midden in een woonwijk, dicht bij de kerncentrale, was nog perfect intact. Ook dit huis was helemaal van hout. Keiko's vader en opa hadden zelf bomen gekapt en hier het hele huis van gebouwd. De eerste zeven jaar na de kernramp bezochten hij en zijn vrouw het huis wekelijks om voor de tuin te zorgen. Als ik meekwam, moest ik mijn schoenen uitdoen bij de voordeur. Alle rotzooi die door de aardbevingen op de grond lag in huis deed namelijk niets af aan het gegeven dat ze absoluut niet wil-

De eerste jaren na de kernramp bezochten ze het huis wekelijks om voor de tuin te zorgen

den dat iemand het er vies zou maken door modder mee naar binnen te lopen. Na elk bezoek sloten ze alle deuren met grote zorg. En er hingen briefjes voor indringers: dit huis was privébezit. *STAY OUT!*

Maar verdrietig genoeg, zoals het gaat in Fukushima, hield ook Keiko's familie niet vol. Afgelopen jaar werd dit huis, door druk van de overheid, compleet geruimd. De hele familie is gediagnosticeerd met PTSS.

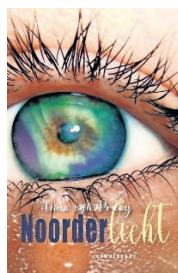
En wij hier in Nederland maar discussiëren over stralingsdoden. Die er helemaal niet zijn.

Was het maar waar, dat het leed zo uitlegbaar was. Want de echte pijn daar is groter en onoverkomelijk.

Jeugdboek Elk sprookje heeft een wolf

Alle erge dingen van het leven

In *Noorderlicht*, de nieuwe jeugdroman van Anna van Praag, staat een gezin op uiteenvallen. Ze werd geïnspireerd door het 'oersprookje' *De sneeuwkoningin* van Andersen. Maar het levensverhaal van haar moeder bepaalde de loop van het boek.

FICTIE
ANNA VAN PRAAG
NOORDERLICHT
13+, Lemniscaat,
€15,99, 216 blz

Marjolijn de Cocq
BOEKEN

Ze heeft het opnieuw laten inbinden, het gekoesterde, rijkgeïllustreerde exemplaar van *De sneeuwkoningin* van Hans Christian Andersen dat haar grootvader aan haar grootmoeder schonk toen die zwanger was van hun eerste kind – haar vader. “Ze heeft het hem voorgelezen, hij heeft het mij voorgelezen, ik heb het mijn drie dochters voorgelezen. Er is nu al ruzie om wie het straks mag erven.”

De sneeuwkoningin, voor het eerst verschenen in 1844, is een 'oersprookje', zegt jeugdboekenschrijver Anna van Praag (54), verre van de Disneyvariant. Ze opent haar nieuwe boek *Noorderlicht* met het citaat uit *De sneeuwkoningin* waarin de spiegel van de trol in 'honderden miljoenen, biljoenen en nog meer' scherven valt en nog meer ongeluk brengt dan vroeger.

In *Noorderlicht* is er een pendant van deze spiegel, de voorruit die in duizenden stukjes uiteenspat bij het auto-ongeluk waarbij de veertienjarige Ive en haar vader betrokken raken als ze op weg zijn naar de boot die hen naar 'het Waddeneiland' zal brengen. Ive loopt een hersenschudding op en blijkt een glasscherfje in haar oog te hebben – zoals in *De sneeuwkoningin* het jongetje Kay.

Yogaretraite

Ive en haar vader reizen toch naar het Waddeneiland, haar moeder volgt de dag erop en met andere intenties dan de tijd met haar gezin door te brengen. Ze ziet een andere toekomst voor zich, op dat eiland – en zonder hen. Van Praag scheidde zelf een paar jaar geleden van de vader van haar kinderen met wie ze vanaf haar vijftiende samen was geweest. Maar toen ze aan *Noorderlicht* begon, was ze absoluut niet van plan een boek over een scheiding te schrijven.

“Het moest gaan over een vader-dochterrelatie en hoe die verandert als kleine meisjes groot worden. Ik zag voor me hoe er in Ives ontregelde brein een *evil twin sister* zou opduiken, een modern sprookje geïnspireerd op *De sneeuwkoningin*. Nergens een scheiding, sterker, die moeder was helemaal niet aanwezig in mijn eerste ver-

sie, die had ik op een yogaretraite gestuurd.”

Dat heeft ze lang volgehouden, het boek heeft vele versies gekend – tot duidelijk werd dat die moeder wél aanwezig moest zijn. “Mijn eigen moeder ging dood, vorig jaar juni. Ze woonde in de Flesseman, we moesten binnen een week haar kamer leegruimen. Zij was een brieven-schrijver, een dagboekenschrijver. Ik had mij tot taak gesteld die stapels brieven en dagboeken door mijn handen te laten gaan. Ik moest daarbij veel denken aan wat ze voor me betekende en betekend had.”

Haar moeder was ook gescheiden, haar zusje en broertje woonden destijds nog thuis en Van Praag was net het huis uit. “Zij heeft daar haar hele leven in golven, meer of minder, mee lopen worstelen. Ze was verscheurd. Ze had heel graag ons gezinsleven intact gehouden, maar had ook de drang uit te breken. Met één klap was dat ouderlijk huis weg en dat heeft ze niet meer kunnen fiksken.”

De grote fruitschalen en bloemen die altijd op tafel stonden, de grote kerstdiners, paasbrunches, sinterklaasvieringen – dat kwam nooit meer terug en een veilige plek verdween. Van Praag gebaart naar de tafel waaraan we zitten: een grote cake, paaseitjes, een goed gevulde fruitschaal en ja, bloemen.

“Toen ik kinderen kreeg ben ik dit gaan doen.

De ergernis slaat soms toe bij het luisteren van Ronald Snijders’ podcast met K. Schippers, maar haak niet af, er komt moois ➔ 17

➔ Anna van Praag: ‘Ik probeer na mijn scheiding toch een soort nest te houden, wat mijn moeder niet meer is gelukt.’
FOTO SUSANNE STANGE

En ik heb het na mijn scheiding volgehouden. Voor corona hield ik elke dinsdag open huis voor mijn kinderen en hun vrienden. Een van mijn eigen drives daarbij was: ik wil me niet zo lang schuldig voelen dat je een gezin uit elkaar trekt. Ik probeer toch een soort nest te houden, wat mijn moeder niet meer is gelukt.”

Zo werd *Noorderlicht* ook het boek over die moeder die een mooi gezin met mooie tradities achter wil laten om zelf uit te vliegen. Over een dochter die de mails van haar moeder door heeft gesnuffeld en haar vader bij de les probeert te houden. Over een vader die zich dermate heeft gestort op het redden van het milieu dat hij niet doorheeft wat voor krachten er allemaal woe-den in en om dat kleine huisje op het Wadden-eiland.

Een spagaat

“Mijn moeder was te ontheemd, te rusteloos. Ik wist dat allemaal wel, maar ik kon het met terugwerkende kracht meer invoelen. Nu denk ik: o mam, niet dat je wegging was zo pijnlijk, maar dat je er niet genoeg van kon genieten. Het bleef een spagaat. Eigenlijk laat ik, als je het per se een-op-een wil zien, de moeder in het boek doen wat ik mijn moeder had gegund.”

Die klap tegen het raam fuckt met mijn herse-nen, denkt Ive, die dingen hoort die niet gezegd

‘Ze had heel graag ons gezinsleven intact gelaten, maar had ook de drang uit te breken’

worden en zich in een woest spel stort met het mysterieuze meisje Evi, een *daredevil* die Van Praag in haar hart sloot maar met een apert de-structieve kant. Van Praag draait haar theekop-je, toont de afbeelding van Roodkapje erop. “In elk sprookje zit ook een wolf. En boeken zonder wolf, daar ben ik niet zo van.”

Niet voor haar de doctrine dat kinderboeken warm en knus moeten zijn. “Want het leven is dat niet. En literatuur is dat niet. Ik heb nogal de naam dat ik over taboes schrijf. Dat heeft er-mee te maken dat ik vind dat alle erge dingen in het leven ook in kinderboeken kunnen, nee moeten gebeuren. Bij mij geen doekjes voor het bloeden.”

VINYL
Spinvis verwent Record Store Day met ep

Spinvis is de Nederlandse ambassadeur van Record Store Day 2021. Het evenement van onafhankelijke platenzaken met een accent op vinyl is dit jaar gesplitst in twee ‘Record Store Drop Data’. Op zaterdag 12 juni en zaterdag 17 juli verschijnen de RSD-releases in honderd onafhankelijke platenzaken in Nederland. Spinvis is een groot liefhebber van lp’s en singles. ‘Ik weet niet anders. Ik ben opgegroeid met vinyl.’ De eerste 5000 bezoekers die op 12 juni een aankoop doen in een van de deelnemende platenzaken krijgen Spinvis’ ep met drie nieuwe tracks, getiteld *Sunon*, wat Esperanto is voor zon. “Dat leek mij een goed zomercadeau omdat de RSD Drops op 12 juni en 17 juli vallen.”

C30 C60 C90
Uitvinder van cassettebandje overleden

Op 94-jarige leeftijd is afgelopen weekend ingenieur en uitvinder Lou Ottens overleden. Hij was de uitvinder van het cassette-bandje, officieel de compact cassette. De cassettebandjes waren de opvolgers van de grote, losse spoelen op band-recorders. Lou Ottens was zijn hele werkzame leven in dienst van Philips, waar hij in 1952 begon. In 1963 presenteerde het bedrijf de door hem bedachte cassette en het afspeelapparaat op een vak-beurs in Berlijn. Later was hij ook betrokken bij de ontwikkeling van de compact disc, die in 1982 werd geïntroduceerd. Gevraagd naar waar hij het trotst op was, het cassettebandje of de cd, zei de bescheiden Otten geen ‘trotsmetertje’ te hebben.

Tv vooraf Engel en beest
Groot talent met een moeilijk leven

Alex Roeka is een klein mannetje. Met gebogen schouders, spillebenen en in een vaal leren jack sjokt hij in de documentaire *Engel en beest* door de straten van zijn geboorteplaats Ravenstein. Het lijkt alsof regisseur Arno Kranenborg zijn best heeft ge-daan de tegenstelling met Roeka’s reusachtige podiumcharisma zo groot mogelijk te maken.

Hoor hem aan de oever van de stads-singel een vrij doorsnee verhaaltje mompelen over het schaatsende meisje op wie hij daar als jongen in stilte verliefd was. En dan de schake-ling naar het podium van de Kleine Komedie, waar Roeka zijn op die er-ving gebaseerde lied *Kleine blonde van het ijs* recht de camera in zingt. Gegroefde kop, zweet op het voor-hoofd en een stem die dwars door de lens zindert. En dan is er natuurlijk nog de songtekst, waarin de verloren jeugdverliefdheid plots transfor-meert tot een bijna bezeten zoek-tocht naar de liefde.

Collectie littekens

Wie de dylanese song van Roeka zo hoort, is niet verbaasd dat Huub van der Lubbe, voorman van De Dijk, hem de grootste uit de Nederlands-talige muziek noemt. En daar is het volgende contrast: hoewel de 75-jari-ge Roeka – echte naam: Alexander van Mourik – vrijwel overal lovende kritieken krijgt, is zijn publiek nog steeds beperkt. Wie hem na het op-treden in de foyer met zijn bewonde-raars hoort spreken, ziet het meteen: Roeka heeft voor sterrendom geen enkel talent.

De vraag is zelfs hoeveel aanleg de singer-songwriter heeft voor het be-staan zelf. In *Engel en beest* zien we Roeka opleven in zijn vertrouwde omgeving: op het podium, boven zijn notitieblok, aan de rode wijn. Maar daarbuiten, wordt gaandeweg steeds meer duidelijk, heeft Roeka een bijna museale collectie littekens, schram-men en kreukels verzameld.

Kranenborg laat de artiest, die pas op zijn 50ste als zanger debuteerde,

teruggaan naar zijn geboortegrond in Brabant en later naar zijn Amster-damse jaren. Zijn uithuisplaatsing – om voor hem onduidelijke redenen moest Roeka naar een kostschool in Limburg – en de moeizame relatie met zijn diepreligieuze moeder te-kenden hem. Dan was er nog zijn oud-ste broer, die in alles slaagde, waar Roeka voor mislukking geboren leek.

Verwijdering

In Amsterdam schrijnt een stukgelo-pen relatie, waaruit een zoon werd geboren. Zowel de vrouw als het kind wil niets meer van Roeka weten. Waarom? De zanger wijdt er slechts een paar zinnestjes aan en Kranen-borg dringt ook niet aan. Erg is dat niet, de kijker kan zich er wel een voorstelling van maken.

Roeka’s pijn over de verwijdering van zijn zoon schijnt door de lucht-hartige manier waarop hij over de si-tuatie spreekt heen. Als kijker wil je de getroebleerde dichter toeroepen: Man, je bent 75. Doe er wat aan! Maar Roeka komt, zoals vermoedelijk va-ker in zijn leven, slechts tot een lied: ‘Nog even/ En we zien we elkaar niet meer/ (...) Kom eens langs.’

Het is te hopen dat zijn zoon van liedjespost houdt.

Stefan Raatgever

Alex Roeka, *Engel en beest*, vanavond, 23.05 uur, NPO 2

Huub van der Lubbe noemt Roeka de grootste in de Nederlandse muziek